

Hakija Espoon kihlakunnan poliisilaitos, petosrikosyksikkö

Asia Tekijänoikeus kirjalliseen esitykseen (muunnelma, teosharkinta)

Annettu Helsingissä 5.5.1998

Selostus asiasta

Ylikonstaapeli Seppo Ojala on 10.3.1998 saapuneella kirjelmällä pyytänyt tekijänoikeusneuvoston lausuntoa siitä, onko toimittaja A:n artikkeli "Kahden asunnon loukku" tekijänoikeuslain tarkoittama tekijänoikeudellisesti suojattu teos.

Lausuntopyyntöön on liitetty kuluttajavalituslautakunnan päätös 27.9.1996 (diaarinumero 95/81/276) ja A:n edellä mainittu artikkeli, joka on julkaistu Kuluttajansuoja -lehdessä numero 5/96 osastossa "Kuluttajavalituslautakunnan päätöksiä". Lausuntopyyntöön on liitetty myös A:n Espoon poliisille tekemä tutkintapyyntö.

TEKIJÄNOIKEUSNEUVOSTON LAUSUNTO

Tekijänoikeusneuvosto on käsitellyt lausuntopyynnön ja esittää lausuntonaan seuraavan.

Tekijänoikeudesta

Tekijänoikeuslain (404/1961) 1 §:n 1 momentin mukaan sillä, joka on luonut kirjallisen tai taiteellisen teoksen, on tekijänoikeus teokseen. Säännöksessä mainitaan esimerkkinä suojattavista teoslajeista muun muassa selittävä kirjallinen esitys.

Teoksella tekijänoikeudellisessa merkityksessä tarkoitetaan henkisen luomistyön tuotetta. Kirjallinen tai taiteellinen tuote on tekijänoikeudella suojattu, jos sitä voidaan pitää tekijänsä luovan työn omaperäisenä tuloksena. Tällöin se niin sanotusti ylittää teoskynnyksen eli saavuttaa teostason. Suojan edellytyksenä ei ole muita erityisiä vaatimuksia. Esimerkiksi tuotteen kirjallisella tai taiteellisella tasolla ei ole merkitystä, ei myöskään sen aikaansaamiseksi vaaditulla työ- tai tietomäärällä. Myös käytännöllinen tuote voi olla teos. Erään teosharkinnassa apuna käytetyn määritelmän mukaan teoskynnys ylittyy, jos voidaan olettaa, ettei kukaan muu työhön ryhtyessään olisi tehnyt samanlaista teosta. Ratkaisu

teoskynnyksen ylittymisestä tehdään tapauskohtaisella harkinnalla. Yleisesti voidaan kuitenkin todeta, että erilaiset kirjoitukset usein heijastavat kirjoittajansa yksilöllisyyttä ja niitä voidaan pitää teoksina.

Tekijänoikeus suojaa sekä teosta kokonaisuutena että sellaista teoksen osaa, jota muusta teoksesta irrallaan tarkasteltuna voidaan pitää tekijänsä luovan työn omaperäisenä tuloksena.

Tekijänoikeudella suojataan teoksen ilmenemismuotoa. Sen sijaan teoksen aihetta, aiheen käsittelyä ohjaavaa metodia, teemaa, ideaa, periaatetta tai teokseen sisältyviä yksittäisiä tietoja ei suojata sellaisenaan, vaan uudenaikaisessa ilmaisumuodossa ne ovat vapaasti käytettävissä.

Tekijänoikeuslain 2 ja 3 §:ssä säädetään tekijänoikeuden sisällöstä. Tekijän taloudellisista oikeuksista säädetään lain 2 §:ssä. Sen 1 momentin mukaan tekijänoikeus tuottaa, tekijänoikeuslain 2 luvussa säädetyn rajoituksen, yksinomaisen oikeuden määrätä teoksesta valmistamalla siitä kappaleita ja saattamalla se yleisön saataviin, muuttamattomana tai muutettuna, käännökseenä tai muunnelmana, toisessa kirjallisuus- tai taidelajissa taikka toista tekotapaa käyttäen. Pykälän 3 momentin mukaan teos saatetaan yleisön saataviin, kun se esitetään julkisesti tai kun sen kappale tarjotaan myytäväksi, vuokrattavaksi tai lainattavaksi taikka sitä muutoin levitetään yleisön keskuuteen tai näytetään julkisesti.

Tekijän moraalisisista oikeuksista säädetään lain 3 §:ssä. Sen mukaan tekijä on ilmoitettava hyvän tavan mukaisesti, kun teoksesta valmistetaan kappale tai teos kokonaan tai osittain saatetaan yleisön saataviin. Lisäksi säännöksessä kielletään teoksen muuttaminen tekijän kirjallista tai taiteellista arvoa tai omalaatuisuutta loukkaavalla tavalla ja teoksen saattaminen yleisön saataviin tekijää sanotuin tavoin loukkaavassa muodossa tai yhteydessä.

Tekijänoikeus syntyy suoraan lain nojalla teoksen luoneelle luonnolliselle henkilölle. Tekijä voi luovuttaa oikeuksiaan toiselle, myös oikeushenkilölle. Tekijänoikeuden siirtymisestä säädetään tekijänoikeuslain 3 luvussa (27-42 §). Tekijänoikeuden luovutusta koskevat yleiset säännökset ovat lain 27-29 §:ssä. Tekijä voi luovuttaa taloudelliset oikeutensa kokonaan tai osittain. Moraalisista oikeuksistaan tekijä voi luopua vain laadultaan ja laajuudeltaan rajoitettua teoksen käyttämistä varten.

Tekijänoikeuslain 43 §:n mukaan tekijänoikeus on voimassa, kunnes 70 vuotta on kulunut tekijän kuolinvuodesta.

Sillä, joka on kääntänyt teoksen tai muunnellut sitä tai saattanut sen muuhun kirjallisuus- tai taidelajiin, on tekijänoikeuslain 4 §:n 1 momentin nojalla tekijänoikeus teokseen tuossa muunnellussa muodossa. Muunnelman on ilmennettävä muuntelijan luovuutta, jotta se saisi suojaa lain 4 §:n 1 momentin nojalla. Muuntelijalla ei ole oikeutta määrätä muunnelmasta tavalla, joka loukkaa tekijänoikeutta alkuperäisteokseen.

Muuntelijan on siten otettava huomioon alkuperäisteokseen oleva tekijänoikeus.

Tekijänoikeuslain 4 §:n 2 momentissa puolestaan säädetään, että jos joku teosta vapaasti muuttaen on saanut aikaan uuden ja itsenäisen teoksen, ei hänen tekijänoikeutensa riipu tekijänoikeudesta alkuperäisteokseen. Säännöksessä tarkoitettussa tapauksessa kirjallisessa ja taiteellisessa luomistyössä hyödynnetään olemassa olevia tyylipiirteitä, aatteita ja taiteellisia vaikutteita. Tällaiseen hyödyntämiseen ei tarvita alkuperäisen teoksen tekijän tai muun oikeudenhaltijan suostumusta.

Tekijänoikeuslain 9 §:n mukaan lakeihin ja asetuksiin sekä viranomaisen tai muun julkisen elimen päätöksiin ja lausumiin ei ole tekijänoikeutta. Lain 9 §:n nojalla tekijänoikeussuojan ulkopuolelle jäävien aineistojen käännökset ja muunnelmat voivat yleisten edellytysten mukaisesti saada suojaa tekijänoikeuslain 4 §:n nojalla.

Kahden asunnon loukku -artikkeli

Lausuntopyynnön kohteena olevassa artikkelissa on selostettu kuluttajavalituslautakunnan päätös (Dnro 95/81/276, annettu 27.9.1996). Tekijänoikeusneuvosto toteaa, että kuluttajavalituslautakunnan päätös sinänsä jää tekijänoikeuslain 9 §:n nojalla tekijänoikeussuojan ulkopuolelle.

Artikkelissa ei juurikaan ole kirjoittajan omaa analyysiä. Artikkelin alussa on kolmen virkkeen mittainen tiivistelmä selostettavasta tapauksesta. Artikkelin loppuosa käsittää kuluttajavalituslautakunnan päätöksen selostuksen.

Artikkelissa tapauksen selostus etenee paljolti samoin kuin kuluttajavalituslautakunnan päätöksessä. Aluksi selostetaan jutun tosiasiapuolta. Sitten esitetään vaatimukset ja niihin annettu vastaus. Lopuksi selostetaan kuluttajavalituslautakunnan ratkaisu. Myös kunkin päätöksen osan sisällä artikkelissa oleva selostus etenee samalla tavoin kuin päätös.

Artikkelissa on jätetty toisintamatta useita päätöksen virkkeitä ja kappaleita. Pois on jätetty esimerkiksi ratkaisussa olevat kuluttajansuojalain pykälien siteeraamiset ja toistot jutun tosiasiapuolesta. Artikkelisiin otettua päätöksen osaa on muokattu muun muassa yhdistelemällä virkkeiden asiasisältöä ja käyttämällä erilaisia ilmaisuja kuin päätöksessä.

Tekijänoikeusneuvosto katsoo, että artikkeli on siinä määrin omaperäinen, että sitä voidaan pitää tekijänoikeuslain 4 §:n 1 momentissa tarkoitettuna tekijänoikeussuojaa saavana muunnelmana.

Puheenjohtaja

Niklas Bruun

Sihteeri

Kaisa-Reetta Karhu

Lausunto on käsitelty tekijänoikeusneuvoston täysistunnossa.